

Deklaracija o pravu i odgovornosti pojedinaca, grupa i društvenih organa da unaprjeđuju i štite univerzalno priznata ljudska prava i osnovne slobode

Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 53/144

Generalna skupština,

Potvrđujući važnost poštovanja ciljeva i načela Povelje Ujedinjenih nacija za unaprjeđenje i zaštitu svih ljudskih prava i osnovnih sloboda za sve ljude u svim zemljama svijeta,

Potvrđujući i značaj Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i Rezolucije 2200 A (XXI), dodatak o međunarodnim paktovima o ljudskim pravima, kao osnovnih elemenata međunarodnih napora u unaprjeđenju univerzalnog poštovanja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, i važnost drugih instrumenata o ljudskim pravima usvojenih u okviru sistema Ujedinjenih nacija, kao i onih na regionalnom nivou,

Naglašavajući da će svi članovi međunarodne zajednice izvršiti, skupno i pojedinačno, svoju obavezu da unaprjeđuju i podstiču poštovanje ljudskih prava i osnovnih sloboda svih bez razlike ma koje vrste, uključujući razlikovanja zasnovana na rasi, boji, polu, jeziku, veri, političkom ili drugom mišljenju, nacionalnom ili socijalnom porijeklu, imovini, rođenju ili drugom statusu, i potvrđujući posebnu važnost postizanja međunarodne saradnje prilikom ispunjavanja ove obaveze prema Povelji,

Svjesna važne uloge međunarodne saradnje i dragocjenog rada pojedinaca, grupa i udruženja za uspješno uklanjanje svih kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda naroda i pojedinaca, uključujući masovna, flagrantna ili sistematska kršenja poput aparthejda, sve vrste rasne diskriminacije, kolonijalizam, stranu dominaciju ili okupaciju, agresiju ili prijetnju nacionalnom suverenitetu, nacionalnom jedinstvu ili teritorijalnom integritetu, kao i u slučajevima nepriznavanja prava naroda na samoopredjeljenje i prava svakog naroda da uživa potpun suverenitet nad svojim bogatstvima i prirodnim resursima,

Svjesna odnosa između međunarodnog mira i sigurnosti i uživanja ljudskih prava i osnovnih sloboda i imajući u vidu da odsustvo međunarodnog mira i sigurnosti ne opravdava nepoštovanje ovih prava i sloboda,

Ponavljajući da su sva ljudska prava i slobode univerzalna, nedjeljiva, međusobno zavisna i povezana, da treba da se unaprjeđuju i primjenjuju na pošten i pravičan način, bez predrasuda u primjeni ma kog od ovih prava i sloboda,

Naglašavajući da na državi leži osnovna odgovornost i dužnost da unaprjeđuje i štiti ljudska prava i osnovne slobode,

Priznajući pravo i odgovornost pojedinaca, grupa i udruženja da unaprjeđuju poštovanje i poznavanje ljudskih prava i osnovnih sloboda, na nacionalnom i međunarodnom nivou,

Proglašava:

Član 1.

Svako ima pravo da, pojedinačno i u zajednici s drugima, unaprjeđuje i teži zaštiti i ostvarivanju ljudskih prava i osnovnih sloboda na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Član 2.

Svaka država ima osnovnu odgovornost i dužnost da štiti, unaprjeđuje i primjenjuje sva ljudska prava i osnovne slobode, između ostalog, putem usvajanja svih neophodnih mjera za stvaranje svih potrebnih uslova u socijalnim, ekonomskim, političkim i ostalim oblastima, kao i pravnih garancija neophodnih da sva lica u njenoj nadležnosti, pojedinačno i u zajednici s drugima, budu u mogućnosti da u praksi uživaju sva ta prava i slobode.

Svaka država treba da usvoji sve neophodne zakonske, administrativne i ostale mjere koje će osigurati da se prava i slobode pomenuti u ovoj Deklaraciji uspješno zajemče.

Član 3.

Domaće pravo usklađeno s Poveljom Ujedinjenih nacija i drugim međunarodnim obavezama države u oblasti ljudskih prava i osnovnih sloboda predstavlja pravni okvir u okviru koga ljudska prava i osnovne slobode treba da se primjenjuju i uživaju i da se sprovede sve aktivnosti, pomenute u ovoj Deklaraciji, vezane za unaprjeđenje, zaštitu i uspješno ostvarivanje ovih prava i sloboda.

Član 4.

Ništa se u ovoj Deklaraciji neće tumačiti na način suprotan ciljevima i načelima Povelje Ujedinjenih nacija ili tako da ograničava ili ukida odredbe Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, međunarodnih paktova o ljudskim pravima i ostalih međunarodnih instrumenata i obaveza koje se primjenjuju u ovoj oblasti.

Član 5.

Svako ima pravo da, radi unaprjeđenja i zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda, pojedinačno i u zajednici s drugima, na nacionalnom i međunarodnom nivou:

- (a) sastaje se ili mirno okuplja;
- (b) osniva nevladine organizacije, udruženja ili grupe, pristupa im i učestvuje u njihovom radu;
- (c) komunicira s nevladinim ili međudržavnim organizacijama.

Član 6.

Svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima:

- (a) da zna, traži, saznaje, prima i posjeduje informacije o svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama, uključujući i to da ima pristup informacijama o tome kako se ova prava i slobode primjenjuju u domaćim zakonodavnim, pravnim ili administrativnim porecima;

- (b) da, u skladu s instrumentima o ljudskim pravima i ostalim relevantnim međunarodnim instrumentima, slobodno objavljuje, prenosi i širi drugima stavove, informacije i saznanja o svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama;
- (c) da proučava, raspravlja, obrazuje i posjeduje mišljenja o poštovanju, u pravu i praksi, svih ljudskih prava i osnovnih sloboda i da na ovaj ili drugi odgovarajući način, privlači pažnju javnosti na njih.

Član 7.

Svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima, da razvija nove ideje i načela u okviru ljudskih prava, da raspravlja o njima i da zagovara njihovo prihvatanje.

Član 8.

1. Svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima, na stvarni pristup, bez diskriminacije, učesću u vladi svoje zemlje i upravljanju javnim poslovima.
2. Ovo uključuje, između ostalog, pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima, na kritiku vladinih tijela, ustanova i organizacija koje se bave javnim poslovima i predlaganje unaprjeđivanja njihovog djelovanja, kao i na ukazivanje na bilo koji vid njihovog djelovanja koji može da ograniči ili ugrozi unaprjeđenje, zaštitu i ostvarivanje ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Član 9.

1. Pri uživanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, uključujući unaprijeđivanje i zaštitu ljudskih prava prema ovoj Deklaraciji, svako ima pravo da pojedinačno i u zajednici sa drugima, koristi djelotvorne pravne lijekove i dobije zaštitu u slučaju povrede ovih prava.
2. U tom cilju, svako ko smatra da su povrijeđena prava ili slobode, ima pravo da se, lično ili putem opunomoćenog predstavnika, žali i da ta žalba bude blagovremeno razmotrena na javnom ročištu pred nezavisnim, nepristrasnim i nadležnim sudskim ili drugim organom ustanovljenim zakonom i da takva vlast donese odluku u skladu sa zakonom, kojom se omogućava zadovoljenje, uključujući odgovarajuću naknadu, u slučaju postojanja povrede prava ili sloboda, kao i izvršenje eventualne presude i nadoknade bez neprimjerenog odlaganja.
3. U tom cilju, između ostalog, svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima
  - (a) da se žali na politiku i postupanje zvaničnih lica i vladinih organa povodom povreda ljudskih prava i osnovnih sloboda, peticijama ili drugim odgovarajućim sredstvima, nadležnom domaćem sudskom, administrativnom ili zakonodavnom organu ili nekom drugom nadležnom organu vlasti predviđenom pravnim sistemom države, koji treba da donese odluku o žalbi bez neprimjerenog odlaganja;
  - (b) da prisustvuje javnim ročištima, postupcima i suđenjima kako bi obrazovao stav o njihovoj usklađenosti s domaćim pravom i primjenjivim međunarodnim obavezama;
  - (c) da ponudi i pruža profesionalnu pravnu pomoć ili druge odgovarajuće savjete i pomoć u odbrani ljudskih prava i osnovnih sloboda

4. U istom cilju, u skladu s primjenjivim međunarodnim instrumentima i postupcima, svako ima pravo, pojedinačno ili u zajednici s drugima, na neograničen pristup i komunikaciju s međunarodnim tijelima koja su opšte ili posebno nadležna da primaju i razmatraju predstavke koje se tiču ljudskih prava i osnovnih sloboda.

5. Država treba da blagovremeno i nepristrasno sprovodi istragu ili da osigura da će se sprovesti takva istraga u svakom slučaju u kom postoji osnovana sumnja da je došlo do povrede ljudskih prava i osnovnih sloboda na bilo kom dijelu teritorije u nadležnosti države.

Član 10.

Niko neće učestvovati, činjenjem ili nečinjenjem, u kršenju ljudskih prava i osnovnih sloboda i niko neće biti izložen kazni ili bilo kakvoj nepovoljnoj mjeri usljed svog odbijanja da učestvuje u takvom kršenju.

Član 11.

Svako ima pravo da se, pojedinačno ili u zajednici s drugima, bavi svojim zanimanjem ili profesijom u skladu sa zakonom. Svako ko je u okviru svoje profesije u prilici da povrijedi ljudsko dostojanstvo, ljudska prava i osnovne slobode, dužan je da poštuje ova prava i slobode i djeluje u skladu s odnosnim domaćim i međunarodnim standardima profesionalne etike.

Član 12.

1. Svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima, da učestvuje u mirnim akcijama protiv kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda.
2. Država treba da preduzme sve neophodne mjere da osigura zaštitu nadležnih organa svakome pojedinačno ili u zajednici s drugima, od svakog nasilja, prijetnji, odmazde, štetne diskriminacije *de facto* ili *de jure*, pritiska ili bilo koje druge samovoljne reakcije na legitimno korišćenje prava prema ovoj Deklaraciji.
3. S tim u vezi, svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima, da ga domaće pravo štiti na odgovarajući način u slučaju reagovanja ili mirnog protesta protiv akcija i djela, uključujući i propuštanja koja se mogu pripisati državi, a koji imaju za posljedicu kršenje ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i od nasilja od strane grupa i pojedinaca koje ugrožava ljudska prava i osnovne slobode.

Član 13.

Svako ima pravo, pojedinačno i u zajednici s drugima, da traži, prima i koristi sredstva za unaprjeđenje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda na miran način u skladu s članom 3. ove Deklaracije.

Član 14.

1. Na državi leži odgovornost da preduzme sve odgovarajuće zakonodavne, sudske, administrativne ili druge odgovarajuće mjere kako bi olakšala da se sve osobe u njenoj nadležnosti upoznaju sa svojim građanskim, političkim, ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima.

2. Takve mjere treba da obuhvate, između ostalog:
  - (a) Objavljivanje i činjenje dostupnim domaćih zakona i pravila i primjenjivih osnovnih međunarodnih instrumenata o ljudskim pravima;
  - (b) Potpun i nediskriminatoran pristup međunarodnim dokumentima iz oblasti ljudskih prava, kao i periodičnim izveštajima države tijelima uspostavljenim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima kojima je država pristupila, kao i izvještajima i zapisnicima sa sjednica ovih tijela.
1. Država treba da osigura i podrži, gdje god je to moguće, osnivanje i razvoj novih nezavisnih državnih ustanova za unaprjeđivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda na cijeloj teritoriji u svojoj nadležnosti, bilo da su to ombudsman, komisije za ljudska prava ili nacionalne (državne) ustanove u nekom drugom obliku.

Član 15.

Država je odgovorna za stvaranje i unaprjeđenje uslova za nastavu o ljudskim pravima i osnovnim slobodama na svim stupnjevima obrazovanja, kao i da osigura da svi odgovorni za obrazovanje advokata, službenika izvršnih organa, pripadnika vojske i javnih službenika, u svoje obrazovne programe uključe odgovarajuće elemente obrazovanja o ljudskim pravima.

Član 16.

Pojedinci, nevladine organizacije i odgovarajuće ustanove igraju važnu ulogu u podizanju svijesti javnosti svim ljudskim pravima i osnovnim slobodama, putem obrazovanja, obuke i proučavanja ovih oblasti, a kojima se, između ostalog, učvršćuju i razumijevanje, tolerancija, mir i prijateljski odnosi među narodima i između svih rasnih i vjerskih grupa, uzimajući u obzir različita nasljeđa društava i zajednica u kojima se sprovode ove aktivnosti.

Član 17.

Pri uživanju prava i sloboda prema ovoj Deklaraciji, svako se, postupajući pojedinačno ili u zajednici s drugima, može podvrgnuti samo onim ograničenjima koja su u skladu s primjenjivim međunarodnim obavezama i koja su određena zakonom isključivo radi osiguravanja dužnog priznavanja i poštovanja prava i sloboda drugih i pravičnih zahtjeva morala, javnog reda i opšteg dobra u demokratskom društvu.

Član 18.

1. Svako ima dužnosti prema zajednici u kojoj mu/joj se omogućava slobodno i potpuno razvijanje njegove/njene ličnosti, kao i dužnosti unutar te zajednice.
2. Pojedinci, grupe, ustanove i nevladine organizacije imaju važnu ulogu i odgovornost za očuvanje demokratije, unaprjeđenje ljudskih prava i osnovnih sloboda i za unaprjeđenje i napredak demokratskog društva, ustanova i procesa.
3. Pojedinci, grupe, ustanove i nevladine organizacije takođe imaju važnu ulogu i odgovornost da na odgovarajući način doprinose unaprjeđenju prava svih na socijalni i međunarodni poredak u kome bi se postiglo potpuno ostvarenje prava i sloboda predviđenih Univerzalnom deklaracijom o ljudskim pravima i drugim instrumentima o ljudskim pravima.

Član 19.

Ništa se u ovoj Deklaraciji neće tumačiti tako da podrazumijeva pravo pojedinca, grupe ili organa društva ili države na preduzimanje djelatnosti ili postupaka koja su usmjerena na negiranje prava i sloboda prema ovoj Deklaraciji.

Član 20.

Ništa se u ovoj Deklaraciji neće tumačiti tako da dopušta državama da podržavaju i pomažu djelatnost pojedinaca, grupa, ustanova ili nevladinih organizacija suprotne Povelji Ujedinjenih nacija.